Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיעזער צייטונג קאנן מאן יעדען טאג פרענומעריערן אונד דער פרענומעראציאנס-בעטראג קאנן מיט דעם קעמפאנינג דעס ערסטען בלאטטעס.

דיא רעדאקציאן בעפינדעט זיך אין פעסט וואיצנער בולוואר נומ׳ 29 וואהין מאן אויך דיא פרענומעראציאנס-געלדער צו זענדען בעליעבט.

יידישע
פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט דריימאל וועכענטליך דאנערשטאג, מיטטוואך אונד פרייטאג, אונד קאסטעט

פיר עסטרייך-אונגארן

נאנציעהריג 10 גולד.— קר׳ ע׳ וו׳
האלביעהריג 5 גולד.— קר׳ ע׳ וו׳
פיערטעליעהר. 2 גולד.50 קר׳ ע׳ וו׳

פיר׳ס אויסלאנד

גאנציעהריג 11 גולד.— קר׳ צ׳ וו׳
האלביעהריג 5 גולד.50 קר׳ ע׳ וו׳
פיערטעליעה׳ 2 גולד.75 קר׳ ע׳ וו׳

Nr. 103, צוועלפטער יאהרגאנג. פעסט, מיטטוואך כה אלול ה׳תר״מ. Pest, den 1. September 1880.

פאר דער ענטשיידונג.

מיט דער פלאטטענ-דעמאנשטראציאן ווירד עס ערנסט. דיא שטונדע דער ענטשיידונג נאהעט הערן. דער סולטאן האט אין דער טהאט איין גאר געפעהרליכעס שפיעל געטריעבען, אינדעם ער אויך דיא ראטה-שלעגע דער אידם בעפריינדעטען גראסמעכטע אונבעריקזיכטיגט ליעס, אונד עס דורך זיינע האַרטנעקיגקייט אין דער מאנטענעגרינישען אנגעלעגענהייט מיט אללער וועלט פערדארבען האט.

פרייליך וויל דער בעהערשער דער טירקייא גיגמעהר בעווייזען, דאס ער דאך פיר דיא האַרט-נעקיגקייט דער אלבאנעזען ניכט פעראנטוואָרטליך געמאכט ווערדען קאננע. ער זאגט: „איך האטטע וואהל דען בעסטען וויללען דאפיר אן דען טאג געלעגט, דעם וואונשע דער גראסמעכטע בעטרעפפס דער בעפריעדיגונג מאנטענעגראס נאכצוקאממען. איך האבע יא צו דיעזעם צוועקע דען געגעראל ריצא פאשא אן דער שפיטצע פאן 2000 מאנן נאך שקוטארי געזענדעט. אללײן דיא אלבאנעזען דראהטען אויך אידם מיט דעם טאדע אונד זינד ענטשלאססען, דולציגנא עהער אין פייער אויפגעהען צו לאססען, בעפאר זיא אויך נור איינען פוס-ברייט אלבאנעזישען געביעטעס אן מאנטענעגרא איבערגעבען מיסטען. וויא זאללטע איך אלזא פיר דיא האַרטנעקיגע האלטונג דיעזער ווילדען בעפאלקערונג פעראנטוואָרטליך געמאכט ווערדען?״—

זא אונגעפעהר לייטעט הייטע דיא פערטהיידיגונגס-רעדע דעס ניגמעהר אין דיא ענגע געטריעבענען סולטאנס. דאך פאן זאלכען רעדענס-ארטען לאססען זיך דיא אייראפעאישען גראס-מעכטע ניכט מעהר טיישען. וועגן איך הייטע יעמאנדען צום ווידערשטאנדע רייצע, דאנן איזט עס אללערדינגס ניכט מאגליך, דענזעלבען שאן מארגען וויעדער צור נאכגיעביגקייט צו בעוועגען. דיא אלבאנעזען העטטען דעם ריצא פאשא, דער איהגען צור נאכגיעביגקייט ריעטה, געוויס ניכט זאלך האַרטנעקיגען איגווילליגען ענטגעגענגעשטעללט, וועגן זיא היעצו פרייהער ניכט פאן דער טירקישען רעגיערונג זעלבסט אייפגערייצט אונד אייפגעמונטערט וואָרדען וועהרען!

דיעזע טהאטזאכע בעגיטצען נון דיא ביידען העפטיגסטען פיינדע דער טירקייא, נעמליך רוסלאנד אונד ענגלאנד. אים דען פלאן איינער פלאטטענ-דעמאנשטראציאן, דער בערייטס גענצליך פאללען געלאססען ווארדע, וויעדער צור אויספיהרונג צו ברינגען. דער ענגלישע מיניסטער דעס איסערן ערקלערטע דענן אויך אין דער אבערהויז-זיטצונג פאם 30-טען אייגוסט אין בעצוג אויף דיא טירקיש-מאנטענעגרינישע אנגעלעגענהייט פאלגענדעס: „דיא אנטוואָרט דעס סולטאנס בעטרעפפס מאנטענעגראס, וויא ער זיך מיט דער האַרטנעקיגקייט דער אלבאנעזען צו ענטשולדיגען זוכט, האט דיא גראס-מעכטע ניכט בעפריעדיגט. דא מאן איבערצייגט איזט, דאס דערען ווידערשטאנד ניכט איין זא העפטיגער וועהרע, העטטע מאן זיא פריהער היעצו ניכט געראדעצו אייפגעמונטערט. — דיא גראס-מעכטע האבען אין פאלגע דעססען בעשטיממט, איינע אנצאהל קריעגס-שיפפע נאך ראגוזא צו ענטזענדען, דאמיט דיעזע אין דער נעהע פאן דולציגנא פיר דיא איבערגאבע דיעזער שטאדט זאממט געביעט אן מאנטענעגרא טהעטיג זיין קאננען!״

פאן גלייכעם דאטום ווירד אים פאָיגע טעלעגראפירט: „הייטע איזט אים היעזיגען האפען איין רוסישעס קריעגס-שיפף איינגעטראפפען, וועלכעס פאן דא צור טהיילנאהמע אן דער פלאטטענ-דעמאנשטראציאן נאך ראגוזא אבגעהען ווירד.״ — איינע עבענפאללס פאם 30-טען אייגוסט דאטירטע בערלינער דעפעשע מעלדעט: „דאס קריעגס-שיפף „וויקטאריא״ איזט ביסטימט דעם דייטשען רייכע צור טהיילנאהמע אן דער פלאטטענ-דעמאנשטראציאן בעשטיממט וואָרדען, וועלכעס דענן אויך שאן געכסטער טאגע אבגעהט, אום זיך מיט דען קריעגס-שיפפען דער אנדערן אייראפעאישען גראס-מעכטע צו פעראייניגען.״—

זאָוויט דיא איטהריא פלאטטענ-דעמאנשטראציאן בעציגליכען טעלעגראפישען מעלדונגען, דיא קיינען צווייפעל דאריבער לאססען, דאס וויר אונס ניגמעהר „קנאפפ פאר דער ענטשיידונגס-שטונדע״ בעפינדען. אללעס אנשיינע נאך ווירד אים דער אנגעלעגענהייט איין בלוטיגער ערנסט ווערדען, וואפיר דיעסמאל דען סולטאן מיט זיינען עווייגען „טירקישען דרעהונגען״ דיא גאנצע שולד טריפפט. מערקווירדיג היעביא איזט, דאס אין דעם איינגענבליקע, אין דעם וויר דיעזע צייליען שרייבען, דיא טהיילנאהמע עסטרייך-אונגארנס, פראנקרייכס אונד איטאליענס אן דער געמיינזאמען פלאטטענ-דעמאנשטראציאן נאך ניכט געמעלדעט ווירד, דא אין דען אביגען דעפעשען נור פאן דער טהיילנאהמע ענגלאנדס, רוסלאנדס אונד דייטשלאנדס דיא רעדע וואר. מאן קאנן אינדעס געוויס זיין, דאס קיינע גראס-מאכט אונטהעטיג צו הויזע בלייבען ווירד.— דיא טירקייא איזט איין זאלך „פעטטער ביססען״, דאס וויגן איינע מאכט נאך דעמזעלבען דיא האנד אויסשטרעקט, אויך דיא איבריגען מעכטע מיט „וואססעריגעם מינדע״ צור שיססעל גרייפען וואָללען. עס וועהרע אויך געפעהרליך, ענגלאנד אונד רוסלאנד אלליין דיא פלאטטענ-דעמאנשטראציאן אויספיהרען צו לאססען, דא יעדע דיעזער ביידען מעכטע איינע זאלכע געלעגענהייט געוויס נור דאצו בעניטצען ווירדע, אין אללער שטיללע איין „שטיק טירקייא״ זיך אין דיא טאשע צו שטעקען! שאן אים דיעס צו פערהיטען, מיססען זעממטליכע גראסמעכטע אן דער פלאטטענ-דעמאנשטראציאן טהעטיגען אנטהייל נעהמען.

דיא טירקישע רעגיערונג פיהלט עס אינדעס אויך זעלבסט, דאס דיא נאך זא פיעלען אינטערהאנדלונגען צישטאנדע געקאממענע פלאטטענ-דעמאנשטראציאן איהרע טהעטיגקייט ניכט אויף דיא מאנטענעגרינישע פראגע בעשרענקען, זאנדערן מיט איינעם שלאגע אויך דיא גריעכישע אנגעלעגענהייט צו רעגעלן זוכען ווירד. איינע קאנסטאנטינאפלער דעפעשע פאם 30-טען דיעזעס מעלדעט דענן אויך פאלגענדעס: „דער סולטאן האט זאעבען איינע נייע צושריפט אן דיא גראסמעכטע געריכטעט, אין וועלכער ער דיא געביעטס-טהיילע בעצייכנעט, דיא ער גריעכענלאנד אבצוטרעטען בערייט וועהרע. יעדע ווייטערע פארדערונג לעדנט דער סולטאן אלס איינע אונמאגליכקייט אב. זאללטען דיא גראס-מעכטע דיעזען זיינען אנטראג פערווערפען, זא זינד עבען זיא פיר דיא פערווירונגען אונד בלוטיגען קעמפפע פעראנטוואָרטליך, דיא היעדורך ענטשטעהען מיסטען!״

יעטצט קאממט ער, דער סולטאן, מיט זיינען אנטרעגען, דא ער בערייטס דאס „מעססער אם האלזע״ פיהלט. וויר פירכטען יעדאך, עס זייא דיעס צו שפעט. — אויך ביא מאנטענעגרא האט ער אין דער ווייזע העראמגעשוואנדעלט, דאס ער יעדען טאג אין אנדערעס געביעט בעצייכנעטע, דאס ער אן דיעזעם פירשטענטהום פערגעבען האבען וואָללטע. ... (ab hier: left column)

ער אן דיעזעם פירסטענטהום פרייוויליג אבטרעטען וויל. ביא גריעכענלאנד וויל ער דיעזעלבע „קאמאדיע״ אויפפיהרען. דיא צייט איזט אינדעס צו ערנסט, אלס דאס דיא גראס-מעכטע זיך מיט איינעם טירקיש-גריעכישען קאמאדיענ-שפיעלע בעפאססען זאללטען!

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

*(נאך איינינגעס איבער קאיזער יאזעף II. עס איזט זעהר ערפרייליך, דאס עבען יעטצט, וואָ דער האס געגען דיא יודען אין מעהרערען שטאאטען אייראפא׳ס פאסט צור „טרויריגען מאדע״ געוואָרדען, דיא פערפיגונגען דעס אונפערגעסטליכען קאיזער יאזעף II. בעטרעפפס דער יידישען אונטערטהאנען זיינעס רייכעס צור פעראפפענטליכונג געלאנגען. בעקאננטליך האטטען דיא יודען אונטער דער רעגיערונג מאריא טהערעזיענס גאר פיעל צו ליידען. דיעזע קאיזערין האטטע איין רעכט גיטעס הערץ; אללײן איהרע אייפער פיר דען קאטהאלישען גלייבען ליעס זיא געגען דיא יודען אונגערעכטיגקייטען בעגעהען, איהנע היעריבער „געוויססענס-ביססע״ צו עמפפינדען. גאנץ אנדערס פערפיהר איהר אייפגעקלערטער זאהן יאזעף II. דיעזער קאנגטע דיא הערשאפט דער קאטהאלישען גייסטליכקייט ניכט ליידען, ער נאהם געגען דיעזע איינען אימעהר-ווייהרענדען קאמפף אויף, אונד זוכטע אנדערערזייטס דאס וואָהל זיינער יידישען אונטערטהאנען צו פארדערן. פרייליך פאן איינער „עמאנציפאציאן דער יודען״ קאנגטע צו יענער צייט נאך קיינע רעדע זיין. אללײן ער ערליעס אם 19-טען אקטאבער 1781 איין זאגענאנגטעס „טאלעראנץ-עדיקט״ (דולדונגס-בעפעהל), דורך וועלכעס פאסט אללע ביזהער געגען דיא יודען בעשטאנדענען בעשרענקונגען בעזייטיגט ווארדען. פאר אללעם ווארדע דען יודען, דיא ביזהער נור אויף דען „שאכער״ אנגעוויעזען וואָרען, געשטאטטעט: האנדווערקע, קינסטע אונד וויססענשאפטען צו ערלערנען, דאמיט זיא זיך אויף איינע עהרענהאפטע ווייזע ערהאלטען קאננען. אויך דער אנבייה פאן גרונדשטיקען ווארדע דען יודען ערלויבט. אונטער קאיזער יאזעף II. בילדעטען זיך דיא ערסטען „יידישען ארצטע״ הערן, דא פריהער קיין יודע צום בעזוכע איינער אוניווערזיטעט צוגעלאססען ווארדע. עטוואס העפטיג טראט קאיזער יאזעף II. אויף בעטרעפפס דער ערריכטונג פאן יידישען פאלקס- אונד נארמאל-שולען, אין וועלכען דיא יודען יענער צייט איינע געפאהר פיר דיא רעליגיאן ערבליקטען. ער ליעס זיך יעדאך פאן דעם ווידערשטאנדע מעהרערער קילטוס-געמיינדען ניכט אייגשיכטערן, דא ער דער מייגונג וואר, דאס איינע ווירקליכע פערבעססערונג דער לאגע דער יודען נור דאדורך ערציעלט ווערדען קאנן, וועגן דיעזע פאן דען איבריגען בירגערן דער מאנארכיע אן בילדונג זיך ניכט איבערטרעפפען לאססען; ער זארגטע אבער מיט אנערקעננענס-ווערטהעם אייפער דאפיר, דאס אין דען אונטעררייכטס-ביכערן ניכטס פארקאממע, וואס פיר דיא יידישע רעליגיאן „אנשטאסיג״ וועהרע. דיא יודען מיסטען דאמאלס נאך איינען זאגענאנגטען „לייבצאלל״ צאהלען; פערנער ביא איינעם פראצעססע דאפפעלטע געריכטס-טאקסען; געבידהרען פיר „נאכט-צעטטעל״, זא אפט איין יודע אין וויען איבערנאכטעטע, וויא אויך פיעלע זאנסטיגע אבגאבען. דיא זעהר דריקענד וואַרען אללע דיעזע אונגערעכטען בעשטייערונגען דער יודען בעזייטיגטע קאיזער יאזעף II. דורך דאס

רעגירענדער פירסט אין דיעזעס עקסטרא- צוג זיך בעפינדע; אונד דאָך וואר עס איין געוואָהנליכער פראָממער יודע, דער דיא בעדייטענדען קאָסטען איינעם עקסטרא-צוגעס ניכט שייטע, אום קיינען „חלול שבת" בעגעהען צו מיססען!

* (דר' נאשער אין בערלין — אים אירערנהויזע.) דר' נאשער, זארן דעם פאר ייניגען יאהרען פערשטארבענען אָבער-ראבבינערס צו באָא, איזט בעקאננטליך זייט איינער ריהע פאָן יאהרען אלס ראבבינער אונד פרע-דיגער איינער געמיינדע אין בערלין טהעטיג. דיעזע געמיינדע ניממט איינע ארט „מיטטעל-שטעללונג" איין, צווישען דער גראָס'שען בערלינער פארט-שריטטס-געמיינדע אונד דער הילדעסהיימער'שען אָרטהאָדאָקסען-געמיינדע. דיא געמיינדע דעס דר' נאשער איזט קיינע אויסגעשפּראָכענע פאָרטשריטטס-אבער איך קיינע ווירקליכע אָרטהאָדאָקסע, זאָנדערן איינע „קאָנזערוואטיווע" געמיינדע. זא גלייכט אין בעצוג אויף איהרע רעליגיאָזע ריכטונג דעריעניגען, וועלכע היער אין פעסט אים זאָגענאננטען „ראָמ-באך-טעמפעל" העררשט. דר' נאשער איזט פיעל-לייכט דער בעסטע פרעדיגער אין גאנץ דייטשלאנד; דאָך ליידעט דערזעלבע אָן איינער נייסטעס-קראנק-הייט, אין פאָלגע דעססען ער וועדערהאָלט אינ'ס אירענהויז געגעבען ווערדען מוססטע. פאָר קורצעם קאם דערזעלבע נייערדינגס אין איינע היילאנשטאלט פיר גייסטעס-קראנקע, וואורדע אבער אלסבאלד אלס געזונד וויעדער ענטלאססען. איין בערלינער בלאטט פעראָפפענטליכט נון איינע ער-קלערונג דעס דר' נאשער, אין וועלכער ער זיינע קראנקהייט דען פיעלען שטרייטיגקייטען צושרייבט, דיא ער אין זיינעם אמטע צו בעשטעהען האט. ער זאגטע, דאס ער פיר דיא זינדען אנדערער ביססען מיססע. גלייכצייטיג פערשפריכט ער איינע שריפט הערויסצוגעבען, אום צו בעווייזען, דאס ער זיינער פפליכט אים אינטערעססע דער רעליגיאָן נאך בעס-טען קרעפטען ענטשפּראָכען האט.

* (מארד פערזוך איינעס פער-ליעבטען.) אים קליינווארדיין שרייבט מאן אונס: איין היעזיגער יונגער מאנן פערליעבטע זיך אין דיא טאָכטער איינעס יודען, דער אין איינעם בענאכבארטען דאָרפע וואָהנטע, אונד וואָללטע דיע-זעלבע הייראטהען. דאס מעדכען וויללינטע וואָהל איין, דאָך וואָרען דיא עלטערן דעס מעדכענס ניכט צו בעוועגען, דיעזער „פּארטיע" איהרע צו-שטיממונג צו געבען. דער יונגע מאנן ערשיען יעדאָך איינעס טאגעס אין דעם ערוועהנטען דאָרפע, ענט-פיהרטע דאס מעדכען אונד וואָללטע נאך קליינ-ווארדיין קאָממען, אום היער ביים ראבבינער דיא „קאָפּולאציאָן" דורכצופיהרען. דיעזער ענטפיה-רונגס-פערזוך מיסלאנג יעדאָך, דא דאס פּאאר ביי איינער שטאציאָן פאָן דען עלטערן דעס מעדכענס איינגעהאָלט וואורדע. דיא איהרע טאָכטער וויעדער צוריקפיהרטען. דער יונגע מאנן נאהם זיך דיעס זא צו הערצען, דאס ער נאך היעזע איילטע, וואָ ער זיך

נעם לעבען דורך איינען פיסטאָלען-שוס איין ענדע צו מאַכען זוכטע. גליקליכערווייזע מיסלאנג איהם איין דיעזער פערזוך. דענן דער פערליעבטע יונגע מאנן האט פעהלגעשאָססען. ער האט זיך דורך דען שוס וואָהל איינע בעדייטענדע פערוואונדונג בייגעבראכט, דיא יעדאָך נאך אויסזאגע דער ערצטע קיינע לעבענסגעפעהרליכע איזט. (ווערע דער פאלל איינעס זעלבסטמאָרד-פערזוכעס ניכט גאר זא טרויריג, זא מאָכטען וויר זאגען, דאס איין יונגער מאנן, דעם איין פערזוך נאך דעם אנדערן זא זעהר מיסלינגט, ווירקליך קיינע פריא פערדיענט!)

געשעפטסבעריכט.

פעסטער פּרייזע.

געטריידע-געשעפט. פאָן ווייצען וואר געסטערן פיעל צו מארקטע געבראכט, דער פערקויף וואר גוט. 10000 מעטרצ' ווארדען פערקויפט.

ווייצען, טהייס- 900 מעטרצ' 79 קילאָ 11.25 גולד. 300 מעטרצ' 79 קילאָ 11.20 גולד. 300 מעטרצ' 79 קילאָ 11.10 גולד. 200 מעטרצ' 78 קילאָ 11.10 גולד. 600 מעטרצ' 79 ק' — 11. גול.— 100 מעטרצ' 78.5 ק' 11. גול. — פעסטער באָדען 300 מעטרצ' 78.8 קילאָ — 11. גולד. 100 מעטרצ' 78 קילאָ 11.65 גולד. — וויעסעלבורגער 700 מעטרצ' 76 קילאָ 10.75 גולד. 200 מעטרצ' 82 קילאָ 11.15 גול. 500 מעטרצ' 78 ק' 10.70 גולד.— 100 מעטרצ' 78 ק' 10.65 גולד. 190 מעטרצ' 77.1 קילאָ 10.50 גולד. וואלאכישער 100 מעטרצ' 79.5 קילאָ 9.65 גולד. (אללעס פער דרייא מאָנאטע.)

קאָרן 9.75—9.50 גולד.

גערסטע פיטטער- 6.35—6.20 גולד. מאלצ-וואארע 8.28—7.50 גולד.

קוקורוץ 7.70 גולד.

האפער 6.40—6.30 גולד.

רעפּס 12—13 גולדען.

מעהל-פּרייזע (פער 100 קילאָגראַמם זאמט זאק, פרייא אב פעסט:) נר' 0 : 21 גולד. 20 קר'. נומ' 1 : 20 גול. 80 קר', נר' 2 : 20 גול. 20 קר', נר' 3 : 19 גול. 40 קר' נר' 4 : 18 גול. 80 קר', נר' 5 : 18 גול. 40 קר', נר' 6 : 17 גול' 90 קר', נר' 7 : 17 גולד. 20 קר', נר' 8 : 16 גול. — קר', נר' 8½ 13 גולד. 20 קר', פיינע קלייע 4 גול. 50 קר', גראָבע קלייע 4 גולד. — קר.

הילזענפריכטע: ערבסען אונגארישע 15—16 גול. לינזען 10—11 גול. ראָטהע הירזע 7.50 גול. הירזע ברייע 12¾—13. גולד. גראָסע וויסע באָהנען 10¾—11 גול. צוויעבעל 9.50 — 10 גולד. ליינזאמען 11 — 12 גולדען, האנפזאמען 8—8,50 גול. מאָהן 6¾—7 גולד. קימעל 25½ — 26 גול. וויקען 6½ גול.— מאָהן גרויער 23 — 26 גול. בלויער 29 — 30 גול. (אללעס פער 100 קילאָ.)

שפּיריטוס נייע מעטהאָדע אים קריינען 33.50 גולד. — אלטע מעטהאָדע 34.50 גולדען. פער 10000 ליטער פּראָצענט. —

צוועטשקען, באָסנישע פאס-וואארע 18.75 גולד. סערבישע פאס-וואארע 16.10 גול. זאק- 15.20 גולד.

צוועטשקענמוס (לעקוואַר) נייע באנאטער 18.50 גולדען.

האָניג: נעווייהנליך 31 גולד. געלבער 34 גולד.

וואַקס יאפּאַנישע 120 — 130 גולדען. בעסטע נאטירונג 128 — 130 גולד.

ווייןשטיין 50 — 52 גול. יע נאך קוואַליטעט.

קנאָפּפּערן אונגארישע 21 גול.

פּאַפּריקא 30—50 גול.

ריבאל דאָפּפעלט-ראַפּינירטעס — 35 גולד. פער 100 קילאָגראַמם.

רעפּס-קוכען 5,50 גול.

אונשליט (חלב) 46,50—47,50 גולד.

פעטראָלעאום — 19 גולד.

הייטע, ווייע נאָטירען: פּער 100 ק' אונגארישע קוה-הייטע 108 — 112 גול. אבגעהייטע טראָקענע 112 — 118 גול. ראָסהייטע 8 — 10 גולד. (אללעס פּער פּאאר.) — קאלב-פעללע 180 — 185 גולד.

פעדערן געשעפט, פּפלוג-הייטע 21—26-קילאָ 168—172 גולד. איינמאל פעלעגעבעטע טעבעט פאָן 12—16 קילאָ 172—172 גולד, צווייטאל פעלעגעבעטע טעבעט 16—19 קילאָ, 160—168 גולד. דריימאל פעלעגעבעטע טעבעט 19—21 קילאָ 170—172 גולד.

קאלבלעדער, געגערבטע 6—10-קילאָ 320—345 גולדען, נעטאָנענע 9—12-קילאָ 250—310 גולדען פער 100 קילאָ.

וויענער פּרייזע.

שפּיריטוס — 34.— 34.25 גול. צו 10000 ליטער פּראָצענט.

ריבאל 34.25 — — 35. גולד. פער 100 קילאָ.

ווייצען, פערקויפט ווארדען 4000 מעטער-צענטנער, פּרייזע: באנאטער-ווייצען 76—78 קילאָ 11,50—11,60 גול. פער מעטערצענטנער. —

קאָרן, אונגארישעס 67—71-קילאָגראַמם — 10. — 10,40 גולד' פער מעטער-צענטנער.

גערסטע עסטערייכישע 63—65¼-קילאָ 7,75 — 8,75 גולדען.

האפער אונגארישער — 7.— 7,10 גולדען פער מעטער-צענטנער.

רעפּס באנאטער 12,75 — — 13 גולד. קאָהל 13 — 13,75 גולדען.

קאָרן-מעהל, נר' 1 : — 17.— — 18. גולד., נר' 2 : — 15.— — 16. גולדען פער מעטער-צענטנער.

ווייצען-מעהל נר' 0 : 20,75 — 21,75 גולד' נר' 1 : 19,75 — 20,75 גולד., נר' 2 : 18,25 — 19,25 נר' 3 : — 17. — 18. — גולדען, אללעס פער מעטער צענטנער.

הילזענפריכטע: לינזען 20—25 גולדען ערבסען 10—14 גול. באָהנען 12 — 18 גולד. הירזען 8 — 9.— גולד' (אללעס פער 100 קילאָ.) —

לאָטטאָ-ציעהונג פאָם 28-טען אויגוסט 1880.

טעמעשוואר	23	60	18	77	10
וויען	49	18	1	58	73
גראַץ	24	87	80	45	31

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר בר"י רייז.

קורז-טאַבעללע פאָם 28. אויגוסט.

געלדקורזע.

	פל.	קר.
זילבער-אגיא	100	—
דוקאַטען	5	58
עסטערייכיש-אונגארישעס 8 גולדען גאָלד-שטיק (100 פראַנקען)	9	34
נאַפּאָלעאָנדאָר	9	36
דייטשע רייכסבאַנקנאָטען	57	85
20 מאַרקשטיקע	11	54
פּאַפּיר-רובעל	1	24

לאָזע.

	פל.	קר.
1854-ער 4% פּרעמיען-שטאַאַטס-לאָז	123	75
1860-ער " גאַנצע	132	25
דעטאָ " האַלבע	133	20
1864-ער לאָז צו 100 גולדען	175	75
דעטאָ " 50 "	175	50
קאַסאַ-רעגולירונגס [illegible]	20	—
[illegible]-לאָז	13	70
קרעדיט-לאָז	178	50
קלאַרי-לאָז צו 40 גולדען	2	50
דאָנוי-דאַמפּפשיפפאַהרטס-לאָז	105	—
אינסבּרוקער לאָז	23	50
[illegible]-לאָז צו 10 גולדען	15	50
קראַקויער לאָז " 20 "	2	—
אָפנער לאָז " 40 "	41	—
פּאַלפי לאָז " 40 "	41	25
רודאָלף-לאָז " 10 "	18	—
סאַלם-לאָז " 40 "	51	—
וואַלדשטיינער לאָז " 20 "	22	50
סט.-גענאָיס לאָז " 40 "	47	25

לאָזע.

	פל.	קר.
באָדענקרעדיט לאָז צו 20 גולדען	25	—
פּרעמיען לאָז " 100 "	125	75
דעטאָ " 50 "	65	—
[illegible] לאָז " 2 "	32	50
[illegible] לאָז " 2 "	42	—
אונגארישע פּרעמיען-לאָז צו 100 גולד.	111	25
דעטאָ צו 50 גולדען	110	50
וויענער לאָז	119	—

ווערטה-פּאַפּיערע

	פל.	קר.
אונגארישע נאָרדאָסטבאַהן	109	65
אונגארישע [illegible]	94	90
עסטערייך-[illegible]	93	—
[illegible]	94	50
[illegible]	97	50
[illegible]	95	50
אונגארישע אייזענבאַהן-אנלעהען	125	75
[illegible]	93	80
פּפאַנדבריפע דער אונגארישען באָדענ-קרעדיט צו 5 אינטערעס פּראָצענט	101	50
ערסטע אונגארישע היפּאָטהעקען-באַנק צו 5½ פּראָצענט	98	—
ערסטע אונגארישע אללגעמיינע באָדען-קרעדיט-אנשטאַלט צו 5 אינטערעס פּראָצענט	1?0	—
דעטאָ צו 6 פּראָצענט	104	50
ערסטע פּעסטער פאַטערלענדישע באַנק	102	25
ערסטע [illegible]	87	—
ערסטע [illegible]	147	—

פּראָדוקטען- אונד מעהל-פּרייז-טאַבעללע.

פריכטע ווייצען	קילאָלישעס פּר. העקטאָל.	פּער 100 קילאָגראַמם
נאָרדאונגאַריש' נייער	—	—.——.—
"	—	—.——.—
"	—	—.——.—
"	77	10.55—10.80
"	78	10.80—10.85
"	79	10.85—10.95
"	80	11.——11.05
טהייס		
"	—	—.——.—
"	—	—.——.—
"	—	—.——.—
"	77	10.45—10.60
"	78	10.70—10.75
"	79	10.75—10.85
"	80	10.90—10.95
פּעסטער באָדען		
"	—	—.——.—
"	—	—.——.—
"	—	—.——.—
"	77	10.60—10.75
"	78	10.85—10.90
"	79	10.90—11.—
"	80	11.50—11.10
וויעסעלבורגער		
"	—	—.——.—
"	—	—.——.—
"	77	10.55—10.70
"	78	10.80—10.86
"	79	10.85—10.95
"	80	11.—11.05

פריכטע	קילאָלישעס פּר. העקטאָל.	פּער 100 קילאָגראַמם
קאָרן	72	9.80—9.50
גערסטע מאַלץ	62	—.——.—
גערסטע פיטטער	62	6.40—6.20
האַפער	40	6.20—6.10
קוקורוץ באַנאַטער	75	7.85—7.80
אַנדערער	73	7.75—7.70
הירזע	—	—.——.—

טערמין-פּרייזע		פּער 100 קילאָ.
ווייצען	פּער אָקטאָבער	10.22
	"	—.—
	פריהיאַהר "	10.50
קוקורוץ	"	5.—
גערסטע	"	—.—
האַפער	"	6.—
"	"	—.—
רעפּס	"	13.—

באַללען-מעהל		פל.	קר.
נומער	0	21	20
"	1	20	80
"	2	20	20
"	3	19	40
"	4	18	80
"	5	17	80
"	6	17	90
"	7	17	20
"	8	16	—
"	8½	13	20

דער באַללען צו 100 קילאָגראַמם מיט זאַק

שפּיריטוס		
אַלטע מעטהאָדע פּריפּריטע	32	50
נייע קאַמפּאַגנע	34	50

Eigenthümer u. verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1880. — Druck v. M. Burian, Waitznerboulevard.

ע־ איסיעגער איינען האהען גראד פאן פערטריעבען
אונד עהרפורכט איין. ער ריכטעט נאך אללען גע-
גענדען אזיענס ציטריפטען, אין דענען ער זיינע
גלויבענסגענאססען ניכט צום „פאסטען אונד בע-
טען“ איפפאָרדערטע, זאָנדערן צור ליעפערונג פאָן
„רעקרוטען אונד וואפפען“, אום מיט אללען פאָל-
קערן דער ערדע, וועלכע געגען דיא וויעדער-עררי-
טונג איינעס יידישען רייכעס וועהרען, קריעג פיהרען
צו קאָננען. אין דיעזער ציטריפט ערצעהלט ער אונ-
טער אנדערם פאָלגענדעס: „איך האבע דעם פערזי-
שען קאָניגע פאָן מיינעם פלאנע מיטטהיילונג געמאכט.
איך האבע איהם געזאגט, דאס איך פאָן גאָטט דיא
איפגאבע ערהיעלט, דיא יודען נאך דעם היילינגען
לאנדע צוריקצופיהרען, וואָ זיא אונטער מיינער רע-
גיערינג אלס „מלך המשיח“ איין זעלבסטשטענדיגעס
יידישעס רייך בילדען ווערדען; דער קאָניג ליעס מיך
אין דען קערקער ווערפען, וויל איך מיר אלס זיין
געגעראל אין זיינער געגענווארט זאָלכע איסערונגען
ערלויבטע. צוויא שטונדען שפעטער וואורדע אונטער
פאָרזיטץ דעם קאָניגס איין מיניסטער-ראטה אבגע-
האלטען, אום איבער מיך, דא איך מיך צום „קאָניג
דער יודען“ ערקלערטע, וועגען דעם פערברעכענס
דעם „האָכפערראטהעס“ צום טאָדע צו פעראורטהיי-
לען. פלאָטצליך וואר איך אבער זעלבסט אין דיע-
זעם מיניסטער-ראטהע ערשיענען, דא איך מיט דעם
„היבע מיינעם מונדעס“ דיא קעטטען אן מיינען
פיסען אונד דיא שלאָססער אן דען קערקער-טהירען
צום שמעלצען בראכטע. יעטצט היעלט זיך דער
קאָניג זאמט זיינען מיניסטערן איבערציגט, דאס
איך ניכט בלאָס „האָכפעררעטהער“, זאָנדערן איך
„צויבערער“ בין. דאס אורטהייל געגען מיך לויטעטע
דאהער איף „פערברעננונג איף דעם שייטערהויפען“.
אין דעם איינענבליקע יעדאָך, אלס דער אמטסדיע-
נער איף איינען ווינק דעם קאָניגס מיך ערגרייפען
וואָללטע, לעהרטע מיך אין ענגעל איינען היילינגען
נאמען (שם הקודש) אויסשפרעכען, אין פאָלגע דעס-
סען איך אונזיכטבאר געוואָרדען בין (רואה ואינו
נראה). זאָ געלאנג עס מיר, אויס דעם בעראטהונגס-
זאאלע צו ענטווישען אונד דורך דיא ליפט אין מיינע
היימאטה צו ענטקאָממען. מאָגען דאהער אללע
יודען אין נאהע אונד פערנע מיר רעקרוטען אונד
וואפפען צושיקען, דאמיט איך דאס ערלאזונגס-
ווערק בעגיננען קאָננע!“ — דיא יודען האבען אין
דעם גאנצען קייקאזוס יעטצט ניכטס אייפריגעס צו
טהון, אלס „אססענטירונגען“ אין איהרער איגענען
מיטטע פאָרצונעהמען אונד געלד-זאממלונגען צו
פעראנשטאלטען, דאמיט זיא דעם העלדענמיטהיגען
„משיח“ ביז נאך דעם נעכסטען לויבהיטטענפעסטע
(סכות) דיא פאָן איהם געפאָרדערטען „רעקרוטען
אונד וואפפען“ צור פערפיגונג שטעללען קאָננען. אלל
דאס געשיעהט יעדאָך מאָגליכסט שטילל. דאמיט
דיא רוסישען בעהאָרדען היעפאָן ניכטס ערפאהרען.
וועגן דיעזע דען „משיח“ אלס האָכפעררעטהער
איינפאנגען. דאנן דירפטען איהם זיינע „וואונדער-
געשיכטען“ וועניג העלפען, אום זיך איס איינעם
קערקער אונטער רוסישער אויפזיכט צו בעפרייען!“
— זאָ וויט דער בעריכט. וויר ווערדען אין נעכסטער
נוממער איינען עהנליכען פאלל פעראָפפענטליכען,
דער זיך בערייטס אים יאהרע 1160 צוגעטראגען אונד
איין רעכט „קאָמישעס“ ענדע נאהם!

* (אויף דער האָכצייט דעם זאָהנעס — ערשלאגען.) אוס ה'-באָ-
סאָרמעני ווירד איינעם היעזיגען אונגארישען בלאט-
טע איבער פאָלגענדען שרעקליכען פאלל בעריכ-
טעט: „דיעזער טאגע פאנד היער איינע יידישע
האָכצייט שטאטט, דיא לייִדער דען טיטעל „בלוט-
האָכצייט“ פערדיענט. דער ברייטיגאם, דער איים
באלמאז-אָיוואראָש וואר, ערשיען געמליך צור האָכ-
צייט אין בעגלייטונג זיינער מוטטער אונד מעהרע-
רער יוגענדפריינדע אויס זיינעם אָרטע. ביים בעגינן
דעם טאנצעס ענטשטאנד יעדאָך צווישען דען יונגען
לייטען אויס באלמאז-אָיוואראָש אונד דען היעזיגען
יונגען לייטען איין שטרייט. דיא פרעמדען וואָללטען
אין פאָלגע דעססען איינען היימישען יונגען מאנן
פריגעלן, דער זיך יעדאָך אין איין נעבען-צימער
רעטטעטע אונד פאָן דאָרט דורך דאס פענסטער
איף דיא גאססע פליכטעטע. נאך מיטטערנאכט,
אלס דיא באלמאז-אָיוואראָשער יונגען לייטע דורך
טאנצן אונד ווין בערייטס ערהיטצט וואַרען, פיעל
איהנען איין, דאס עס דענן דאך גוט וועריע, אן דעם
ערוועהנטען יונגען מאננע ראבע צו איבען. איינער
דער האָכצייטס-געסטע פערריעטה נון דען וויטהענ-
דען יונגען לייטען, דאס דער געזוכטע זיך אין דאס
ערוועהנטע נעבען-צימער צוריקגעצאָגען האטטע.
פריליך וואוסטען דיעזע ניכט, דאס דער בעדראָה-
טע יונגע מאנן ניכט איס נעבען-צימער געבליע-
בען, זאָנדערן אויס אנגסט דורך דאס פענסטער
איף דיא גאססע געשפרונגען וואר. נון דראנגען דיא
וויטהענדען אין דאס בעצייכנעטע צימער, טאפפ-
טען אים דונקעלן הערום אונד שטיעסען איף איין
בעטט, אין וועלכעם איינע פערזאָן זיך צור רוהע
נידערגעלעגט האטטע. אין דער מיינונג, דאס דער
שלאפענדע קיין אנדערער זייא, אלס דער געפליכ-
טעטע יונגע מאנן, פיעלען דיא ראָהען לייטע, דענען
דער ווין אָהנעהין צום קאָפפע געשטיעגען, איבער
דיא שלאפענדע פערזאָן הער אונד ריכטעטען זיא
מיט פויסטשלעגען זאָ צו, דאס זעלבע אין וועניגען
מינוטען דען גייסט איפגאב. נון ערסט וואורדע ליכט
אנגעצינדעט אונד דא שטעללטע עס זיך הערוים,
דאס ניכט דער געזוכטע יונגע מאנן איף דעם בעט-
טע זיך בעפאנד, זאָנדערן דיא — מוטטער דעס ברייי-
טיגאמס! דיא אלטערסשוואכע פרויא האטטע זיך
נעמליך פאָן דער לערמענדען געזעללשאפט צוריק-
געצאָגען, אום זיך צור רוהע צו בעגעבען. לייי-
דער פאנד זיא היער דיא „עוויגע רוהע“. — עס
איזט געוויס איין זעלטענער פאלל, דאס איינע
מוטטער איף דער האָכצייט איהרעס איינענען זאָה-
נעס ערמאָרדעט וואורדע. דרייא דער רעדעלספיה-
רער אונטער דען באלמאזאָיוואראָשער יונגען לייטען
זינד פערהאפטעט וואָרדען. דאס ערוועהנטע בלאטט
אָדער דער בעריכט-ערשטאטטער מאכט היעצו
פאָלגענדע באָזהאפטע בעמערקונג: „וואהרהאפט!
איין זאָלכער פאלל איזט פיעללייכט זעלבסט אונ-
טער דען ראָהעסטען בויערן נאך ניע געהאָרט וואָר-
דען. עס איזט האָכסט טרויריג, דאס זאָ עטוואס
אונטער יודען פאָרפאללען קאָנגטע. דאס
עבען דיא מוטטער דעם ברייטיגאמס דען מאָרדערן
צום אָפפער געפאללען, איזט עבען נור איין צופאלל.
נעהמען וויר אבער אן, דאס דיא ראָהען קערלע
ווירקליך יענען יונגען מאנן ערשלאגען העטטען, דען
זיא געזוכט. ווערע דאנן דאס פערברעכען איין גע-
רינגערעס געוועזען. אלזאָ איין טאנצשטרייט זאָלל
בייא יודען איינע פעראנלאססונג צום מאָרדע ביע-
טען; אונד דאך בילדען באסאָרמעני אונד באלמאז-
אָיוואראָש צוויא איטאנאָמע יידיש-אָרטהאָדאָקסע
געמיינדען! אין מענשען-מאָרד איזט געוויס ניכט
אָרטהאָדאָקס; פערנער בילדעט איין מענשען-
מאָרד געוויס קיינען אויטאָנאָמען געגענשטאנד. וואָ
זאָלכע ראָהייט הערשט, דאָרט איזט דיא
זעלבסט-פערוואלטונג, דיא „אויטאָנאָמיע“, דורכאויס
ניכט אם פלאטצע. דיא צאהלרייכען סאָלידען
אָרטהאָדאָקסען געמיינדען ווערדען זיכער געוויס ניכט
צור עהרע רעכנען, דאס אויך באלמאז-אָיוואראָש צו
איהנען געהאָרט. איבריגענס דאָרף וואָהל דיא
גאנצע געמיינדע פיר דאס ניכט פעראנטוואָרטליך
געמאכט ווערדען, וואס איינינע אונגעצאָגענע יונגע
לייטע פעראיבען!“ —

נאכטראג.

איס וויען ווירד פאָם 31-טען אויגוסט טעלע-
גראפירט: „דיא עסטערייך-אונגארישע רעגיערונג
האט דען צור אויספיהרונג דער פלאָטטען-דעמאָנ-
שטראציאָן בעשטיממטען קריעגס-שיפפען דער פער-
שיעדענען גראָס-מעכטע אויס דעם גרונדע דען הא-
פען פאָן ראגוזא געאָפפנעט, וויל דיעזער דול-
ציגנאָ נאהע ליעגט. דאס יעדאָך דיא קריעגס-שיפפע
אין איינעם האפען אונזערער מאָנארכיע שטעללונג
נעהמען, דאס זיכערט אונס דען גראָססען איינפלוס
בייא דער אויספיהרונג דער פלאָטטען-דעמאָנ-
שטראציאָן“. —

אלזאָ צווישען מיר אונד איהם וועריע, ווענן ער מיך איפ-
ריכטיג ליעבט?“

„אים שפאסע זאגסט דוא עס — אונד איך פיהלע,
דוא מיינסט עס ערנסט. דוא ביזט מיט דער דאָנא גראציא
מענדעזיא אויסגעוואנדערט, האסט דיינע היימאטה נור דא-
הער פערלאססען, אום דיך אירגענדוואָ אָפפען צום יודענ-
טהומע בעקעננען צו דירפען — אונד נון וויללסט דוא דיך
מיט איינעם קאטהאָלישען גראפען פערבינדען, אום דאס
יודענטהום איף עוויג צו פערלאססען?“

„„איפריכטיג געשטאנדען! (זאגטע יעטצט פיליפפא
ערנסט) איך בעפינדע מיך היער אין איינער אייגען קלעממע.
איך ליעבע דיעזען עדלען גראפען, ליעבע אבער נאָך מעהר
מיינען גלויבען. ער וויס דאס — אונד זוכט מיך דורך איין
שאָנעס ליעד דער פרייהייט צו בעשוויכטיגען. ער זאגט
מיר: ער וואָללע אין ניעם רייך דער גלויבענס- אונד גע-
וויססענס-פרייהייט שאפפען, אין וועלכעם דיא שיידע-וואנד
צווישען יודע אונד ניכט-יודע פאללען, דער מענש נור אלס
מענש בעטראכטעט ווערדען ווירדע — אונד דאנן . . .“

„וואס אונד דאנן? ווירד ער דאנן יודע ווערדען
אונד דיך אלס יודין הייראטען? אָדער ווירד דאנן דיא פער-
שיעדענהייט איירעס גלויבענס קיין הינדערניס פיר איירע
עהעליכע פערבינדונג זיין?“

„„איך וויס עס זעלבער ניכט. וואס דאנן ווערדען
זאָללטע, איך וויל אן דיעזע פראגע דער צוקונפט נאך ניכט
דענקען; אבער מיין איננערעס געוויססען איזט רוהיג, אונד
דאס איזט מיר בעוויז גענוג, דאס איך ניכט באזעס טהוע.
ערצעהלטעסט דוא דען מיר ניכט שאָן איס דער יידישען
געשיכטע, דאס איינסט איין היידנישער קאָניג (אחשוירש)
איינע יודין (אסתר) הייראטעטע, וואָדורך דאס אונגליק פאָן
טויזענדען אונד טויזענדען יודען אבגעווענדעט וואורדע?
איך אהנע אין מיינעם הערצען, דאס דיא פרייהייטס-געדאנ-
קען דעם גראפען עגמאָנט יענען ווערדען, אונד דאס אויס
דיעזען לאנדען איין אָרט דער פרייהייט פיר מיינע יידישען
גלויבענס-גענאָססען געבילדעט ווירד. דיא שפאנישע טיראנ-
נייא ווירד שטירצען, אונד איף איהרען טרימערן ווירד דיא
שטעטטע דער פרייהייט ענטשטעהען. מיט ערלעם שטאָלצע
ווירדע איך דאנן מיינען גלויבענס-בריידערן פריידענפאָלל צו-
רופען: זעהעט! איירע פרייהייט האבט איהר מיינעם
טהייערען אנבעטער, דעם גראפען עגמאָנט, צו פער-
דאנקען!““ —

„וויא דוא מיר איבצוווייגען זוכסט, שפריכסט פאָן
איינער הייראטה אונד נעבריכסט דאס וואָרט „אנבעטער“.
יענער פאלל אין בעצוג איף דיא הייראטה דעם אחשורוש
מיט אסתר ווירד פאָן דען געלעהרטען פערשיעדענארטיג
געדייטעט; אבער ווירדעס פינדען וויר איך קיינען פאלל,
דאס איינע יידישע טאָכטער איינען ניכט-יודען אויס דעם
גרונדע געהייראטעט העטטע, אום יודען גליקליך צו מאכען.
דיעס איזט אין קיינעם פאללע ערלויבט. לאס אב פאָן
דיעזעם געפעהרליכען שפיעל! נאָטט וויס איך איף איינע
אנדערע וויזע דען יודען יעשועה צו ברינגען, אלס דאס
ערסט איינע יידין איינען ניכט-יודען הייראטען מיססטע.“

„„אונד איזט עס דענן נעראדעזו אונמאָגליך, דאס
גראף עגמאָנט יודע ווירד? מארטין לוטהער האט דיא קאטהאָ-
ליקען געלעהרט, אן איהרעם שלעכטען גלויבען צו צווייי-
פעלן אונד נאך איינעם בעססערען גלויבען צו זוכען. פיעלע
קאטהאָליקען האבען זיך היער בערייטס פאָן דער ראָמיש-
קאטהאָלישען קירכע לאָסגעזאגט אונד זינד צום נייען גלוי-
בען איבערגעטרעטען! דוא קעננסט דען גראפען ניכט, איהם
זינד דיא ראָמיש-קאטהאָלישען, וועלכע געגען אנדערס-
גלייבינע זאָ אונדולדזאם אונד גראויזאם זינד, אום מיעס-
טער זעלע פערהאסט. נור דורך איהן וואורדע היער בי
יעטצט דיא איינפיהרונג דער אינקוויזיציאָן פערהינדערט,
אונד נור ער וואר עס, וועלכער היער דיא פערפאָלגונג דער
לוטהעראנער וויטענס דער קאטהאָליקען פערהינדערטע.““

„פיליפפא! איך בין ניכט לאנגע היער אונד גלויבע דאָך,
דיא היעזיגען צושטענדע בעססער צו קעננען. גראף עגמאָנט
איזט איינער דער ערלסטען מעננער. — דאס איזט וואהר!
— ווירדע ער אן דיא שפיטצע דער רעגיערונג קאָממען, דאנן
מיססטען אונטער איהם יודען אונד ניכט-יודען גלייכע רעכטע
בעזיצען אונד דער קאטהאָליק דירפטע קיינען פאָרצוג
פאָר דעם יודען האבען; אבער בייא אללדעם ווירדע ער
אום אללע וועלט קיין יודע ווערדען. איך קעננע איהן אין
דיעזער בעציעהונג גור צו גוט. — דיא לוטהעראנער, טראָטצ-
דעם זיא דען גלויבען אונזערער קאטהאָלישען פיינדע פער-
ווערפען, זינד אונס נאָך טויזענדמאל מעהר געהעססיג אלס
דיא קאטהאָליקען. האט ער דיר פיעללייכט אין דער שטונ-
דע דיינער איבוואללונג דיא הייראטה אונד זיינע בעקעה-
רונג צום יודענטהומע פערשפראָכען?“

„„ניין! — דאס טהאט ער ניכט!““

„„וויל דיעזער עדלע מאנן איינער ליגע אונפעהיג
איזט. איך האָפפע, גראף עגמאָנט ווערדע אונס דיא פריי-
הייט ברינגען, אָהנע דאס דיא דעם יודענטהומע פיגלאָריען
געהען מיססטעס! . .“ —

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

עריזעהנטע „טאָלעראַנט-עריקט". אין אינער פּערסונט פאַם 2 נאָוועמבער 1781 זאָגט דער קאַיזער פאָלגענדעס: „אך בעפעהלע, דאס דיא יודען אין מינעס דייטבע נוכט מעהר אלס רעכטלאָזע געשאַפע־פע בעטראַכטעט ווערדען מאַגען, זאָנדערן אלס אַ כ ט ב אַ ר ע נ ע ב ע נ־מ ענ ש ע ן!" — ערדע איסשרייבונג געגען דיא יודען מיט אייפ שטרענגסטע בעשטראַפע ווערדען. — דיא יודען איהרערזיטס מאַגען זיך אלס רעכטשאַפפענע ביר־גער בעטראַגען אונד דיא בעפאַלקערונג דורך שפּאַל־צעס אייפטרעטען נוכט רייצען!" בין דאהין מיסטע ווערדען יודע אינגען ב אַ ר ט ווראַגען, אים זיך פאַר דען איבערגאַנג אונטערטהאַנען איבערפאַל אלס יודע קאָנגטליך צו מאַכען. דא דאס באַרט־טראַגען אין דיעזער זייט אלס „שאַנדע" בעזייכנעט וואָר, ערטהיילטע דער אייפגעקלערטע מאַנאַרך דען בע־פעהל, דאס נעמאַנד מעהר צור טראַגונג אינעס באַרטעס געגאַנגען ווערדען דיר פיי. — אים אלל דעם ערזעהט מאַ, דאס קאַיזער אוקע .II עס מיט דען יודען נוט נעמיגט האטטע. דיא יודען אנגע־קאַנגטען אלל דיעס, דאָך וואָרען זיא אינצווייפעלען, ווייל זיא צור ערהאַלטונג פאַן פאָלקס- אונד נאַר־מאַל־שולען גענאַטהיגט וואָרדען. ווייר מיסטען זאַפעול אַנגען: יעגען דיעטע דיא יודען אין עגיפטע־רייכ־אונגאַרן פאָלגשטענדיג עמאַנציפּירט זינד, זאָ דיר־פען ווייר דאס אנדענקען דעס גראַפען קאַונעס דאך נוכט פערגעסען, דא ער עס וואָר. דער אין יענען צייטען דעס אלגעמיינען יודען־הרזקעס בע־שטעכט וואָר, דען יודען דיעס רייכעס אלגע גור מאַגלכען ערלייכטערונגען צו פערשאַפפען!

* (קולטורזיען דער יודען אין רוסלאַנד.) אין רייכער דייטשער קיס־מאַנ אים דייטשלאַנד, דער עטעט אין געשעפפס־אנגעלעגענהייטען איגע זייג נאך רוסלאַנד מאַכ־טע, פערפאַפפענטליכט אין אינער דייטשען צייטונג פאָלגענדע שילדערונג אונד בעשרייבונג דיעער מיה־זעליגקייטען, פערפאַפפענגען אונד קוילעלייען, דיא ער אלס אין רוסלאַנד צו ערהולדען האטטע: „אם 2־טען אינסט בענאַכ איך מיך נאך פעטערס־בורג אונד שטעג דאס אין דעם אלגעמאַנגען „האטעל אייראָפּאַ" אב. ביא דער אנקונפט וואָרדע מיר נאך רוסישער פאָליצייבער פאַרשריפט אַ מאַ־מאַט דער פאַם אבפערלאַנגט. דאס דיעזער דער פאָליציי־בעגאַרדע צור אינטערווזיגונג אונטערבריי־טעט ווערדען קאָנגט. צוייא טאַגע שפּעטער וואָר־דע איך נאך דעם מינעסטעריאַם דער אינטערנאַ־אנגעלעגענהייטען בעגעגנען אונד דאס בעפאַנגען צו ווערדען העלגאַן איך מיך בעקלאָגט; איך דיא אנטוואָרט, דאס מיין פאַם אונד דיא פאַן מיינער רעגיערונג אינסגעשטעלטע פערזאָנאל־בעשרייבונג יעדער אינדיווידוום מיט מיר, דאס וועגען איך נוט מיינען גלי־בען אנגעבען ווערדע, מאַן מיך זאָפאָרט אינ רוס־לאַנד פערזייזען מוסטע. איך פערקלערטע היעריך אָהנע ריקהאַלט, דאס איך יעטצען גלייבענס דיא. גנעמעהר וואָרדע איך פּראָטאָקאָלל אינסגעפערטט, וועלכעס דיא „קאָיע" דעס פאַם עגנ דיעלט, אונד עס וואָרדע פאַן מיר פערלאַנגט, דאס איך דיעזעס אינטערשרייבען וואָלטע. מיט דער הינפיי־גונגען פערקלערונג, דאס איך יודע דיא. נאַכדעם דיא רוסישע בעהאָרדע דיעזעס פּראָטאָקאָלל אין הענדען וואָרדע, וואָרדע איך מיינגע פאַם אינ רוסישער שפּראַכע פאָלגענדע בעמערקונג געשריי־בען: „אינהאַבער דיעזעס פאַם־סעס. דעס יודען הערמאַנן עבענשטיין, איזט דער יעטציגע אייפ־גענהאַלט אין רוסלאַנד פערבאָטען." נאַכדעם מאַן מיר דען פאַם מיט דיעזער בעמערקונג אבגעגעבען האטטע, וואָרדע מיר פערקלערט, דאס איך דיעזען פאַם זאָפאָרט דער פאָליציא אינסצווישענגיג העט־טע. עמפאָרט דאַרבער, דאס אין דייטשער אינ־טערטהאַן, אינסגעשאַפפענע מיט אינעס דייטשען פאַם, זאָלכען קוילערייען אינסגעוועטצט זייא, אייל־טע איך צום דייטשען גענאַנדטען, דאמיט ער מיך אלס דייטשען אינטערטהאַן שיטצען זאָלל: אבער איך דער קאָנגט אָדער וואָלטע מאַן מיר נוכט העלפען, איך שיקטע דען פאַם דורך דען בריעפע מיינעס געשעפפס־פיהרערס זאָפאָרט צור פאָליציא אונד מאַן גלייבטע דאזעלבסט, אין דיעזעס הערען מיינע פערזאָן צו האבען אונד מאַכטע אנשטאַלטען, איהן זאָפאָרט פער שוב צור באַהן צו בייגען. דא דיעזער אבער פערזיכערטע, דאס ער נוכט דיא פערזאָן דעס פאַם־אינהאַבערס איזט. וואָס יא איך אים דער פערזאָנען־בעשרייבונג אים פאַם אבגעבען צו דיעזעגען וואָר, נאַהם מאַן אים דען פאַם אב אונד ערקלערטע איהם. דאס מאַן דען פאַם זאָפאָרט אין דיא פאָליציא אבגעבען וווערדע. אין דיעזעס אָרטע איך מיך צום נעכסטע אבגעקערטען צוגע אינגעפונדען האבע, דאמיט מאַן מיר דען פאַם דאָרט אבגעגע־בען קאָנגע. דא איך דורך דיעזען צווישענ־פאַלל מטשטען אין מיינער געשעפטלכען טהעטיגקייט גע־שטאָרט וואָרדען ווערע, זאָ זאגטע מיר מיין רוס־שער געשעפטס־פיהרער: „דא זיא איהר דייטשער גענאַנטער נוכט שיטצען קאָגע, זאָ ווערדע איך זיא אלס רוסישער בירגער שיטצען אונד אינגען מיך אינגען אינגעגאַנגען אין אַ צווייא טאַגע שפּעטער וואָר־דען ווערדען קאָגגע. צווייא טאַגע שפּעטער וואָר־דע איך מיך נאך דעם מינעסטעריאַם דער אינטערנאַ־אנגעלעגענהייטען בעגעגנען אונד דאס בעפאַנגען צו ווערדען העלגאַן איך מיך בעקלאָגט; איך דיא אנטוואָרט, דאס מיין פאַם אונד דיא פאַן מיינער רעגיערונג אינסגעשטעלטע פערזאָנאל־בעשרייבונג יעדערע אינדיווידוום מיר, דאס וועגען איך נוט מיינען גלי־בען אנגעבען ווערדע, מאַן מיך זאָפאָרט אינ רוס־לאַנד פערזייזען מוסטע. איך פערקלערטע היעריך אָהנע ריקהאַלט, דאס איך יעטצען גלייבענס דיא. גנעמעהר וואָרדע איך פּראָטאָקאָלל אינסגעפערטט, וועלכעס דיא „קאָיע" דעס פאַם עגנ דיעלט, אונד עס וואָרדע פאַן מיר פערלאַנגט, דאס איך דיעזעס אינטערשרייבען וואָלטע. מיט דער הינפיי־גונגען פערקלערונג, דאס איך יודע דיא. נאַכדעם דיא רוסישע בעהאָרדע דיעזעס פּראָטאָקאָלל אין הענדען וואָרדע, וואָרדע איך מיינגע פאַם אין דיא רוסישער שפּראַכע פאָלגענדע בעמערקונג געשריי־בען: „אינהאַבער דיעזעס פאַם־סעס. דעס יודען הערמאַנן עבענשטיין, איזט דער יעטציגע אייפ־גענהאַלט אין רוסלאַנד פערבאָטען." נאַכדעם מאַן מיר דען פאַם מיט דיעזער בעמערקונג אבגעגעבען האטטע, וואָרדע מיר פערקלערט, דאס איך דיעזען פאַם זאָפאָרט דער פאָליציא אינסצווישענגיג העט־טע. עמפאָרט דאַרבער, דאס אין דייטשער אינ־טערטהאַן, אינסגעשאַפפענע מיט אינעס דייטשען פאַם, זאָלכען קוילערייען אינסגעוועטצט זייא, אייל־טע איך צום דייטשען גענאַנדטען, דאמיט ער מיך אלס דייטשען אינטערטהאַן שיטצען זאָלל: אבער איך דער קאָנגט אָדער וואָלטע מאַן מיר נוכט העלפען, איך שיקטע דען פאַם דורך דען בריעפע מיינעס געשעפפס־פיהרערס זאָפאָרט צור פאָליציא אונד מאַן גלייבטע דאזעלבסט, אין דיעזעס הערען מיינע פערזאָן צו האבען אונד מאַכטע אנשטאַלטען, איהן זאָפאָרט פער שוב צור באַהן צו בייגען. דא דיעזער אבער פערזיכערטע, דאס ער נוכט דיא פערזאָן דעס פאַם־אינהאַבערס איזט. וואָס יא איך אים דער פערזאָנען־בעשרייבונג אים פאַם אבגעבען צו דיעזעגען וואָר, נאַהם מאַן אים דען פאַם אב אונד ערקלערטע איהם. דאס מאַן דען פאַם זאָפאָרט אין דיא פאָליציא אבגעבען וווערדע. אין דיעזעס אָרטע איך מיך צום נעכסטע אבגעקערטען צוגע אינגעפונדען האבע, דאמיט מאַן מיר דען פאַם דאָרט אבגעגע־בען קאָנגע. דא איך דורך דיעזען צווישענ־פאַלל מטשטען אין מיינער געשעפטלכען טהעטיגקייט גע־שטאָרט וואָרדען ווערע, זאָ זאגטע מיר מיין רוס־שער געשעפטס־פיהרער: „דא זיא איהר דייטשער גענאַנטער נוכט שיטצען קאָגע, זאָ ווערדע איך זיא אלס רוסישער בירגער שיטצען אונד אינגען מיך אינגען אינגעגאַנגען אין אַ צווייא טאַגע שפּעטער וואָר־דען ווערדען קאָגגע. — וואָס אדם אייך אינסגעפיהרען געלאַנג. (אלס אים יאהרע 1860 אינעס שווייצער דייטשען בירגער דער אייפענטהאַלט אין פעטערסבורג פערבאָטען וואָרדע אונד דערזעלבע זיך דיעזעראַלס בייא דיי־גער גענאַנדטשאַפט בעשיטצט, מאַכטע דער שווייצ־

פאָלליעטאָן.

צווייא שוועסטערן.

(12־טע פאָרטשעצונג.)

נעראַדע דיא אינקוויזיציאָן, אונטער וועלכער דיא מאַ־גאַגען זאָ פיעל צו ליידען האַטטען, וואָר דיא הייס־אי־זאַכע דער נעדערלענדישען רעוואָלוציאָן. נאָך צוי צייט דעס קאַיזערס קאַרל V וואָרדען דיא וועגען יודען, דיא דען נעדערלאַנדען וואָהנטען, פאַן דאָס פערזיכען, יערעס בירגער וואָר עס אייך דאס שטרענגסט אנבעפאָה־לען, דען אייפענטהאַלט איינעס יודען אנצוזייגען, אים דיע־זען וואָהנען איינזייטיג צו קאָנגען.

פאָר דער איינפיהרונג דער אינקוויזיציאָן אין דען נעדערלאַנדען האַבען זיך דאָרטהין פיעלע מאָראַנען אים שאַפען אונד בעשטאַנד בענעגען, נאַמענטליך נאך דען שענדען אנשויעונגען, בייסאָנדער אונד נעגען, אים דא אינ־נעשטאַרט אין אירער יעלעגען הייליגע לעבען צו קאָנגען. דיעזע נעדערלענדישען שענדען וועלאַנגטען איך דורך דען פלייס אונד דורך דען ווייסהייט דער מאָראַנען צור שאַנד־טען בלייבען; אבער דיא בירגער־מייסטער דיעזער שענדען ערהיעלטען פלאַטעלך איינען וויגק פאַם שפּאַנישען האָפען דיא מאָראַנען צו פערזיכען. דאָ אָנגטט דיא אינקוויי־זיציאָן אויך דאָרט אינינעפיהרט ווערדען מוסטע, אים דיא מאָראַנען צו איינזייאַנען. דיא נעדערלענדיע פיהרער דיעזעס אינקוויזיציאָן אונד פערזיכען ערהיעלטען דיא אינ־נעדערטען מאָראַנען,— אינדעסען וואָרען נאך פיעלע מאָראַנען אין דען נעדערלאַנדען צוריקגעבליבען.

ביא אלדעם וואָרדע דיא אינקוויזיציאָן דענאך אין דיא נעדערלאַנדע אינגעפיהרט, אונד צוואָר נוכט וועגען דער מאָראַנען, אָנדערן וועגען דער לוטהעראַנען, דיא מאַן עבענפאַלס אלס „קעצער" בעטראַכטעט. — אונד, וויא גענאַנט, דיעזע אינקוויזיציאָן וואָר אייגע דער הייס־אי־זאַכע, וועלכע דען אבפאַל דער נעדערלאַנדע פאַן שפּאַנען הערבייגעפיהרט אונד יעגען לאַנגווייליגען קייגע עיציגע האַט, דער קאָלען אין יעגען אנפאַנגע אונד נאָך אין יעגעם עיפאָלגע וואָר, דער מאַן גענאַלטען שפּאַנען אָרגאַנע־מיג אונד דיא נעדערלאַנדע צו אייגער מאַכטע פערבאָנ־גען גענאַכט האַט.

אלס דער הענקער־גענעראַל, דער הערצאָג פאַן אלבא, אין דיא נעדערלאַנדע אינגעגאַנגען וואָר, דא עיפערזילטע ער איך אין דיא בירגערקייסער דען בעפעהל: וועגען זיך יודען אינגעהאָע אין דען נעדערלענדישען אייפשאַפפען אונד אָפּפעלגען אָפּפעלגען, דיעזעלבען צו פערהאַפטען אונד דיא יאַלאַנגע פעסטע צו אלטען, בייז ער איהר אין אייגע־הייל שפּיעגען וווערד.— מאַן וואָפפענט, וואָס דיעזע שפּאַ־נע אים דעס מיטע אייגען אָלגען הענקערס צו בעגייגען האַט, אבער אין דעס נאַנגען לאַנדע וואָרען קייגע יודען מעהר צו פינדען, נור אין דער קלייגען שפּאַרט „וואַנגע־גען" וואָרען נאָך אייגיגע יודען פאָהאַנדען — אונד דיעזע וואָרדען צור ערהאַלטונג דער פיעלגעקייגען בייא דער גע־בורט אייגעס שפּאַניגען פיינגען פערגעגען.

טראָטצדעם אונד אלדעם וואָרען דאָכאלט אין יודען נאָגען אפפענטליך אין דער הייפפטשטאַדט דער נעדערלאַנדע, נעמליך אין בריסעל, דער נאָגע דיעזעס יודען וואָר מאַטיעל פאַלגאַנע, וועלכער אלס „קאָנגיל" דעס קולטאַנס פאַן מאָראָקקאָ דאָרט עלעלטע פאַן אייגעס הע־

יעדער אויפערטגען רעגיערונג גענגען מיסטע, בע־דייטעטע מאַן מיר, דאס וועגען איך ניכט מיינען גלי־בען אנגעבען ווערדע, מאַן מיך זאָפאָרט אים רוס־לאַנד פערזייזען מוסטע. איך פערקלערטע היעריך אָהנע ריקהאַלט, דאס איך יעטצען גלייבענס דיא. גנעמעהר וואָרדע איך פּראָטאָקאָלל אינסגעפערטט, וועלכעס דיא „קאָיע" דעס פאַם עגנ דיעלט, אונד עס וואָרדע פאַן מיר פערלאַנגט, דאס איך דיעזעס אינטערשרייבען וואָלטע. מיט דער הינפיי־גונגען פערקלערונג, דאס איך יודע דיא. נאַכדעם דיא רוסישע בעהאָרדע דיעזעס פּראָטאָקאָלל אין הענדען וואָרדע, וואָרדע איך מיינגע פאַם אין דיא רוסישער שפּראַכע פאָלגענדע בעמערקונג געשריי־בען: „אינהאַבער דיעזעס פאַם־סעס. דעס יודען הערמאַנן עבענשטיין, איזט דער יעטציגע אייפ־גענהאַלט אין רוסלאַנד פערבאָטען." נאַכדעם מאַן מיר דען פאַם מיט דיעזער בעמערקונג אבגעגעבען האטטע, וואָרדע מיר פערקלערט, דאס איך דיעזען פאַם זאָפאָרט דער פאָליציא אינסצווישענגיג העט־טע. עמפאָרט דאַרבער, דאס אין דייטשער אינ־טערטהאַן, אינסגעשאַפפענע מיט אינעס דייטשען פאַם, זאָלכען קוילערייען אינסגעוועטצט זייא, אייל־טע איך צום דייטשען גענאַנדטען, דאמיט ער מיך אלס דייטשען אינטערטהאַן שיטצען זאָלל: אבער איך דער קאָנגט אָדער וואָלטע מאַן מיר נוכט העלפען, איך שיקטע דען פאַם דורך דען בריעפע מיינעס געשעפפס־פיהרערס זאָפאָרט צור פאָליציא אונד מאַן גלייבטע דאזעלבסט, אין דיעזעס הערען מיינע פערזאָן צו האבען אונד מאַכטע אנשטאַלטען, איהן זאָפאָרט פער שוב צור באַהן צו בייגען. דא דיעזער אבער פערזיכערטע, דאס ער נוכט דיא פערזאָן דעס פאַם־אינהאַבערס איזט. וואָס יא איך אים דער פערזאָנען־בעשרייבונג אים פאַם אבגעבען צו דיעזעגען וואָר, נאַהם מאַן אים דען פאַם אב אונד ערקלערטע איהם. דאס מאַן דען פאַם זאָפאָרט אין דיא פאָליציא אבגעבען וווערדע. אין דיעזעס אָרטע איך מיך צום נעכסטע אבגעקערטען צוגע אינגעפונדען האבע, דאמיט מאַן מיר דען פאַם דאָרט אבגעגע־בען קאָנגע. דא איך דורך דיעזען צווישענ־פאַלל מטשטען אין מיינער געשעפטלכען טהעטיגקייט גע־שטאָרט וואָרדען ווערע, זאָ זאגטע מיר מיין רוס־שער געשעפטס־פיהרער: „דא זיא איהר דייטשער גענאַנטער נוכט שיטצען קאָגע, זאָ ווערדע איך זיא אלס רוסישער בירגער שיטצען אונד אינגען מיך אינגען אינגעגאַנגען אין אַ צווייא טאַגע שפּעטער וואָר־דען ווערדען קאָגגע. — וואָס אדם אייך אינסגעפיהרען געלאַנג. (אלס אים יאהרע 1860 אינעס שווייצער דייטשען בירגער דער אייפענטהאַלט אין פעטערסבורג פערבאָטען וואָרדע אונד דערזעלבע זיך דיעזעראַלס בייא דיי־גער גענאַנדטשאַפט בעשיטצט, מאַכטע דער שווייצ־

צערישע געזאַנדטע בייא דער רוסישען רעגיערונג געלטענד, דאס עס אין דער שווייץ נור בירגער גבע אונד ערקלערטע אַן זייגער רעגיערונג בע־פאַללמעכטיגט. וועגען דיא רוסישע רעגיערונג דען שווייצערישען דייטשען אונטערטהאַנען נוכט אים פאַללען אומפאַנגע שטיין געוועהרען וווערדע. אינ־גער־אַלב 24 שטונדען זעממטליכע רוסען אים דער שווייץ אויסגעוויעזען ווערדען. אין זאָלכעם בע־שטממטען פאַרגעהען האַלט. אונד זייט דיעזער צייט האט מאַן נוכט ווערדער אינען צערישען שווייצערישען דייטשען אים רוסלאַנד אויסגעוויעזען. איך הויפט מאַן זך אין רוסלאַנד וואָהל, אינגען עגגלישען יודען אים־צו־וויזען, וואָגגען דער יידישע בירגער דעס מעב־טיגען דייטשען דייטעס פערגעבענס שטיין זוכט.) בעמערקען מיס איך געבענג־יא, דאס באַראָן אַבאַט־שילד אונד פרלאַנגער, פאַן דענען דאָך וועלטבע־קאַנגט איזט, דאס זיא יודען זינד, צו גלייבער צייט אין פעטערסבורג וואָרען; אין דיעזע יודען וואַגטען זך דיא רוסישען בעהאָרדען אַלערדינגס נוכט הערען, דא איך מין הייפט־געשעפט נאך רוסלאַנד מאַכע, זאָ פערוואַכסט מיר, וויא פערקלערלך, דורך דיעזע פערזאָנגלכע שפּערע אין זעהר פרהבעלי־בער שאַרען. —

* (אין „פאַלשער משיח" אים קוזקאַזוס.) אינעס פעטערסבורגער בלאַטעס וווערד אים קוראָזען, וועלכע אוראַלטע פּראָווינץ בעקאַנגטלך אונטער רוסישער אָבערהערשאַפט שטעהט, פאָלגענדעס בעריכטעט: „זיט איינגען מאָנאַטען בעפינדען זך דיא יודען אין אינזערער גבערנעס־גענגער אין העפּטער אויפגעגנג. אין יענער מאַגן, דער פרהער אין פערזישעס מיל־טער־דענסטע שטאַנד אונד דאָרט אינען האָהען אָפּפי־ציעס־ראַנג ערהעלט, קערטטע נעמליך הים אונד פערקונדעט זיינען גלייבענגענאָפּפען, דאס ער דער ערלאָזער־(משיח) זיא, וועלכער פאַן נאַטט בע־ריפען איזט. דיא יודען אים אהרער צערשטרייאונג אין אַלגען וועלטשרלען נאך דעם הייליגען לאַנד צו פהרען. אין פרהרען אהרען שטעללטען זך דיא יודען פאַר, דאס דער „משיח" נעיים אין האַב־געלערטער, זעהר פּראַטטער אונד נאַטטפּפּרכ־טיגער מענטש זיין ווערדע. נון איזט אבער דיעזער יענע מאַגן, דער קיים דאס דייסיגסטע רעבענס־אהר איבערשרייטען האַט, קיין פאַרזיכלכער גע־לערטער אים דייטשען געבעטע, זאָנדערן אין מאַפּפּערע העלה, דער זך מעהר מיט דעם קרייגעס־האַנדוערק אבגעגעבען, אלס עטוא מיט יידישען יפּפּעגשאַפטען. ער נעגגט זך אאַכטס נאַטטעס־שטצלינג (חיים שמריה), אונד פּראַטט דורך זין הערלענטטהעגס אייפטרעטען נוכט בלאָס זיינען גלייבענגענאָפּפען, זאָנדערן אللען בעזאָנגען

פאָלליעטאָן.

צווייא שוועסטערן.

(12־טע פאָרטשעצונג.)

נעראַדע דיא אינקוויזיציאָן, אונטער וועלכער דיא מאַ־גאַגען זאָ פיעל צו ליידען האַטטען, וואָר דיא הייס־אי־זאַכע דער נעדערלענדישען רעוואָלוציאָן. נאָך צוי צייט דעס קאַיזערס קאַרל V וואָרדען דיא וועגען יודען, דיא דען נעדערלאַנדען וואָהנטען, פאַן דאָס פערזיכען, יערעס בירגער וואָר עס אייך דאס שטרענגסט אנבעפאָה־לען, דען אייפענטהאַלט איינעס יודען אנצוזייגען, אים דיע־זען וואָהנען איינזייטיג צו קאָנגען.

פאָר דער איינפיהרונג דער אינקוויזיציאָן אין דען נעדערלאַנדען האַבען זיך דאָרטהין פיעלע מאָראַנען אים שאַפען אונד בעשטאַנד בענעגען, נאַמענטליך נאך דען שענדען אנשויעונגען, בייסאָנדער אונד נעגען, אים דא אינ־נעשטאַרט אין אירער יעלעגען הייליגע לעבען צו קאָנגען. דיעזע נעדערלענדישען שענדען וועלאַנגטען איך דורך דען פלייס אונד דורך דען ווייסהייט דער מאָראַנען צור שאַנד־טען בלייבען; אבער דיא בירגער־מייסטער דיעזער שענדען ערהיעלטען פלאַטעלך איינען וויגק פאַם שפּאַנישען האָפען דיא מאָראַנען צו פערזיכען. דאָ אָנגטט דיא אינקוויי־זיציאָן אויך דאָרט אינינעפיהרט ווערדען מוסטע, אים דיא מאָראַנען צו איינזייאַנען. דיא נעדערלענדיע פיהרער דיעזעס אינקוויזיציאָן אונד פערזיכען ערהיעלטען דיא אינ־נעדערטען מאָראַנען,— אינדעסען וואָרען נאך פיעלע מאָראַנען אין דען נעדערלאַנדען צוריקגעבליבען.

ביא אלדעם וואָרדע דיא אינקוויזיציאָן דענאך אין דיא נעדערלאַנדע אינגעפיהרט, אונד צוואָר נוכט וועגען דער מאָראַנען, אָנדערן וועגען דער לוטהעראַנען, דיא מאַן עבענפאַלס אלס „קעצער" בעטראַכטעט. — אונד, וויא גענאַנט, דיעזע אינקוויזיציאָן וואָר אייגע דער הייס־אי־זאַכע, וועלכע דען אבפאַל דער נעדערלאַנדע פאַן שפּאַנען הערבייגעפיהרט אונד יעגען לאַנגווייליגען קייגע עיציגע האַט, דער קאָלען אין יעגען אנפאַנגע אונד נאָך אין יעגעם עיפאָלגע וואָר, דער מאַן גענאַלטען שפּאַנען אָרגאַנע־מיג אונד דיא נעדערלאַנדע צו אייגער מאַכטע פערבאָנ־גען גענאַכט האַט.

אלס דער הענקער־גענעראַל, דער הערצאָג פאַן אלבא, אין דיא נעדערלאַנדע אינגעגאַנגען וואָר, דא עיפערזילטע ער איך אין דיא בירגערקייסער דען בעפעהל: וועגען זיך יודען אינגעהאָע אין דען נעדערלענדישען אייפשאַפפען אונד אָפּפעלגען אָפּפעלגען, דיעזעלבען צו פערהאַפטען אונד דיא יאַלאַנגע פעסטע צו אלטען, בייז ער איהר אין אייגע־הייל שפּיעגען וווערד.— מאַן וואָפפענט, וואָס דיעזע שפּאַ־נע אים דעס מיטע אייגען אָלגען הענקערס צו בעגייגען האַט, אבער אין דעס נאַנגען לאַנדע וואָרען קייגע יודען מעהר צו פינדען, נור אין דער קלייגען שפּאַרט „וואַנגע־גען" וואָרען נאָך אייגיגע יודען פאָהאַנדען — אונד דיעזע וואָרדען צור ערהאַלטונג דער פיעלגעקייגען בייא דער גע־בורט אייגעס שפּאַניגען פיינגען פערגעגען.

טראָטצדעם אונד אלדעם וואָרען דאָכאלט אין יודען נאָגען אפפענטליך אין דער הייפפטשטאַדט דער נעדערלאַנדע, נעמליך אין בריסעל. דער נאָגע דיעזעס יודען וואָר מאַטיעל פאַלגאַנע, וועלכער אלס „קאָנגיל" דעס קולטאַנס פאַן מאָראָקקאָ דאָרט עלעלטע פאַן אייגעס הע־

צאָן אלבא נערולדעט ווערדען מוסטע. דער קולטאַן פאַן מאָראָקקאָ האַטטע נעמליך צו יענער צייט מערערע מוטיגע קאַמפּאַלקען נעפאַנגען נעהאַלטען. אונד דיעזע יידישע נעזאַנדטע דעס קולטאַנס פאַם מיט דען קאַטהאָלישען נאַ־מען־מעגען אין אנטוואָרטונג, דאַמיט דיעזע דיא אין מאָראָקקאָ נעפאַנגענען קאַטהאָלקען אויסלאָזען אַלגען.— דעטטען נון דיא קאַטהאָלקען דיעזעס יידישען נעזאַנדטען דעס קולטאַנס פאַם מאָראָקקאָ, זאָ ווערדען עטטעס־ליכע קאַטהאָלקען אין מאָראָקקאָ נעריעי־נעשלאַגטעס וואָרדען. —

אין דיעזעס הייס דעס מאַטיעל פאַלגאַנע אין בריס־סעל בעפאַנד זיך דיא שאַנע פיליפּפּאַ, דיא שווייסטער דער פרייא דעס נאַשפאַר לאַפען האַטטע. דאס וויס דעס מא־טיעל פאַלגאַנע וואָר אייגע יעהר קלייגע אונד נעכולדיגע פרייא אונד מיט פיליפּפּאַ פערוואַנדט. אייגעס מאַגטס זאָ־טע פרייא פאַלגאַנע צו פיליפּפּאַ: „זאָ שווייר מיר דיא פרייגגען פאַן דיר אייס, זאָ מיס איך דאָך דעס נעטען מאַ־הע דער דאָגע נאַטיע מעגרייא נעהאָרגען אונד דיך צו איהר נאך קאָנסטאַנטיגאָפּפל שיקען. אייס דייגעס שפּאַסע מיס דעס נאַפען עגמאַגס, פרייטע איך, קאָנגגט אין מיינ־יגער עגיסס ווערדען. דער נאַה אייס אייגמאַל אין דיך שפּעדרלך פערלאַנגט. אונד וואָס זאָלל דיעזעס ווערדען?"

„אייגע הייאַאַט" (אנטוואָרטטעט דיעזעס פיליפּפּאַ לעגגלעגד) אינזערע הייאַאַט שפּעדרס זאָ נעטטס הערגיגע אים וועגגס, נאך מיינער נעבורט יזאַרדע איך עגען זאָ גע־שיפּפּ אלס נאַה עגאַמגס, מיינע פאַטהער אייס עגען זאָ אַלגען אלס דיא יזיגגע, וועגגס דיא אייך נוכט דען נאַפען־טטעל האַטטע; איך וויס וווירקלך נוכט, וועלכע אבשאַנד

דיא נעדערלאַנדע אינגעפיהרט, אונד צוואָר נוכט וועגען דער מאָראַנען, אָנדערן וועגען דער לוטהעראַנען, דיא מאַן עבענפאַלס אלס „קעצער" בעטראַכטעט. — אונד, וויא גענאַנט, דיעזע אינקוויזיציאָן וואָר אייגע דער הייס־אי־זאַכע, וועלכע דען אבפאַל דער נעדערלאַנדע פאַן שפּאַנען הערבייגעפיהרט אונד יעגען לאַנגווייליגען קייגע עיציגע האַט, דער קאָלען אין יעגען אנפאַנגע אונד נאָך אין יעגעם עיפאָלגע וואָר, דער מאַן גענאַלטען שפּאַנען אָרגאַנע־מיג אונד דיא נעדערלאַנדע צו אייגער מאַכטע פערבאָנ־גען גענאַכט האַט.

אלס דער הענקער־גענעראַל, דער הערצאָג פאַן אלבא, אין דיא נעדערלאַנדע אינגעגאַנגען וואָר, דא עיפערזילטע ער איך אין דיא בירגערקייסער דען בעפעהל: וועגען זיך יודען אינגעהאָע אין דען נעדערלענדישען אייפשאַפפען אונד אָפּפעלגען אָפּפעלגען, דיעזעלבען צו פערהאַפטען אונד דיא יאַלאַנגע פעסטע צו אלטען, בייז ער איהר אין אייגע־הייל שפּיעגען וווערד.— מאַן וואָפפענט, וואָס דיעזע שפּאַ־נע אים דעס מיטע אייגען אָלגען הענקערס צו בעגייגען האַט, אבער אין דעס נאַנגען לאַנדע וואָרען קייגע יודען מעהר צו פינדען, נור אין דער קלייגען שפּאַרט „וואַנגע־גען" וואָרען נאָך אייגיגע יודען פאָהאַנדען — אונד דיעזע וואָרדען צור ערהאַלטונג דער פיעלגעקייגען בייא דער גע־בורט אייגעס שפּאַניגען פיינגען פערגעגען.

טראָטצדעם אונד אלדעם וואָרען דאָכאלט אין יודען נאָגען אפפענטליך אין דער הייפפטשטאַדט דער נעדערלאַנדע, נעמליך אין בריסעל. דער נאָגע דיעזעס יודען וואָר מאַטיעל פאַלגאַנע, וועלכער אלס „קאָנגיל" דעס קולטאַנס פאַן מאָראָקקאָ דאָרט עלעלטע פאַן אייגעס הע־